

บทที่ 2

บริบทชุมชน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบริบทของชุมชนของตำบลสันดอนแก้ว เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานด้านการวิจัยดังนี้

บริบทชุมชน

ประวัติของอำเภอแม่ทะ

อำเภอแม่ทะ มีประวัติการก่อสร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2450 ที่ว่าการอำเภอแม่ทะ ไม่ได้ตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอแม่ทะในปัจจุบัน แต่ตั้งอยู่ที่บ้านป่าตัน หมู่ที่ 5 ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ โดยอาศัยชื่อตำบลเป็นชื่อของอำเภอ เรียกว่า “อำเภอป่าตัน” อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอในปัจจุบันไปทางทิศใต้ ประมาณ 5 กม. ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2452 ขุนตัน ธนารักษ์ นายอำเภอป่าตันสมัยนั้น ได้พิจารณาเห็นว่า กรมทางรถไฟแห่งประเทศไทย ได้มีแผนการและโครงการวางรางรถไฟไปถึงเชียงใหม่ โดยมีเส้นทางผ่านเนื้อที่บ้านแม่ทะหมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะ ตำบลแม่ทะ ดังนั้นจึงได้ขออนุมัติจากทางราชการย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่บ้านแม่ทะ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะ และเปลี่ยนชื่อจากอำเภอป่าตัน เป็นอำเภอแม่ทะ ตามชื่อบ้านซึ่งตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอป่าตัน (ที่ตั้งอำเภอเดิม) ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 15 กิโลเมตร ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2495 - 2496 สมัย นายประพจน์ เรขรุจิ มาดำรงตำแหน่งนายอำเภอแม่ทะ ได้พิจารณาเห็นว่าที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอแม่ทะ ที่บ้านแม่ทะ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะ ไม่ได้อยู่ในศูนย์กลางของอำเภอแม่ทะ ทำให้เป็นการไม่สะดวก ที่ประชาชนในหมู่บ้านและตำบลอื่นๆ ของอำเภอจะมาติดต่อราชการ ดังนั้นจึงได้ขออนุมัติจากทางราชการย้ายที่ตั้งที่ว่าการอำเภอจากบ้านหมู่ที่ 1 ตำบลแม่ทะ ไปตั้งอยู่ที่บ้านอ้วน หมู่ที่ 3 ตำบลนาคร้ว ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของอำเภอและมีพื้นที่ เหมาะสมในการทำการเกษตรเป็นสถานที่ตั้งที่ว่าการอำเภอแม่ทะ โดยอาศัยชื่อของลำห้วยแม่ทะ เป็นชื่อของอำเภอมานถึงปัจจุบันนี้

ภูมิประเทศของอำเภอแม่ทะ มีสภาพเป็นที่ราบสูง มีภูเขาล้อมรอบ มีที่ราบลุ่มเพียงเล็กน้อย และคลื่นลอนตื้นลึกสลับกับเนินเขา มีที่ราบเชิงเขา มีแม่น้ำลำธาร ไหลผ่านหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำจาง ห้วยแม่พุก ห้วยแม่ทะ โดยเฉพาะแม่น้ำจาง ต้นกำเนิดในเทือกเขาอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ไหลผ่านพื้นที่เขตตำบลหัวเสือ ตำบลคอนไฟ ตำบลวังเงิน ตำบลแม่ทะ ตำบลนาคร้ว ตำบลป่าตัน ตำบลบ้านกิว และตำบลน้ำโจ้ ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำวังที่อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

อำเภอแม่ทะ มีสภาพภูมิอากาศในช่วงฤดูร้อนจะเริ่มต้นตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 40-42 องศาเซลเซียส (ในเดือนเมษายน) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงกันยายน และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 12-4 องศาเซลเซียส (เดือนธันวาคม - เดือนมกราคม)

การปกครอง

อำเภอแม่ทะ แบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ออกเป็น 10 ตำบล 92 หมู่บ้าน 2 เทศบาลตำบล 8 องค์การบริหารส่วนตำบล

เขตการปกครองของอำเภอแม่ทะ

องค์การบริหารส่วนตำบล	เทศบาลตำบล
1. องค์การบริหารส่วนตำบลวังเงิน	1. เทศบาลตำบลป่าต้นนาคร้ว
2. องค์การบริหารส่วนตำบลนาคร้ว	2. เทศบาลตำบลสิริราช
3. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกิ้ว	3. เทศบาลตำบลแม่ทะ
4. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบอม	4. เทศบาลตำบลน้ำโจ้
5. องค์การบริหารส่วนตำบลหัวเสือ	
6. องค์การบริหารส่วนตำบลดอนไฟ	

วิสัยทัศน์อำเภอแม่ทะ

อำเภอแม่ทะน่าอยู่ ผู้คนสามัคคี เศรษฐกิจดีพอเพียง รับผิดชอบต่อประชาชน

คำขวัญอำเภอแม่ทะ

ลำน้ำจางหล่อเลี้ยงเศรษฐกิจ พุทธรูปศักดิ์สิทธิ์พระไม้แก่นจันทร์ สินแร่สำคัญถ่านหินดินขาว อาชีพยืนยาวไม้แกะสลัก แหล่งประจักษ์ธรรมชาติพระสบาย

บริบทชุมชนตำบลสันดอนแก้ว

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสันดอนแก้ว พบว่า ตำบลสันดอนแก้วถือได้ว่าเป็นตำบลที่ 9 ของอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยแยกมาจากตำบลบ้านบอม เมื่อประมาณ พ.ศ. 2532 และมีจำนวนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน ซึ่งต่อมาได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสันดอนแก้ว เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2538 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 112 ตอน

พิเศษ 6 ง มีที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลสันดอนแก้ว ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ต่อมาเมื่อปริมาณงานและบุคลากรเพิ่มขึ้น จึงได้ย้ายสถานที่ทำการขององค์การบริหารส่วนตำบลสันดอนแก้วมาอยู่หมู่ที่ 3 บ้านแม่วะ ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลสันดอนแก้วได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลสันดอนแก้ว ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา และได้ขอเปลี่ยนชื่อเป็นเทศบาลตำบลสิริราช ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านแม่วะ ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 1 ตราสัญลักษณ์ของเทศบาลตำบลสิริราช

ความหมายของตราสัญลักษณ์

ความหมายของตราสัญลักษณ์ของเทศบาลตำบลสิริราช คือ ก้อนเมฆทั้ง 3 เปรียบเสมือนฝ่ายประชาชน ฝ่ายปกครองและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความร่วมมือประสานสามัคคีกัน ต้นจันทน์ผา เปรียบเสมือนเทศบาลตำบลสิริราชเป็นองค์กรที่มีความ ร่มรื่นมั่นคง ปลายทางไทย เปรียบเสมือนการดำรงชีวิตแบบไทย ๆ และอนุรักษ์สืบสานประเพณีไทย ภูเขา เปรียบเสมือนสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศทางทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม วงกลม เปรียบเสมือนเส้นทางการคมนาคมซึ่งมีลักษณะเป็นรูปวงแหวนรอบตำบล

สภาพทั่วไปของเทศบาลตำบลสิริราช

เทศบาลตำบลสิริราช ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของที่ว่าการอำเภอแม่ทะ ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ทะเป็นระยะทางประมาณ 28 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดลำปาง ประมาณ 53 กิโลเมตร

เทศบาลตำบลสิริราช ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของ ที่ว่าการอำเภอแม่ทะห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ทะ เป็นระยะทางประมาณ 28 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดลำปาง ประมาณ 53 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 138.65 ตารางกิโลเมตร

ภาพที่ 2 สถานที่ตั้งของตำบลสันดอนแก้ว

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านบอม	อำเภอแม่ทะ	จ.ลำปาง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลสมัย	อำเภอสบปราบ	จ.ลำปาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลแม่ป่าก	อำเภอลอง	จ.แพร่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลนาแก้ว	อำเภอเกาะคา	จ.ลำปาง

สภาพภูมิประเทศ

เทศบาลตำบลสิริราชตั้งอยู่ระหว่างหุบเขา โดยถูกล้อมรอบด้วยภูเขาสูงเกือบทุกด้าน พื้นที่ราบริมลำห้วยต่าง ๆ ใช้ทำนา และพื้นที่ราบสูงเป็นพื้นที่ทำไร่ โดยมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ ลำห้วยแม่วะ ห้วยแม่กอก ห้วยแม่นาง ห้วยแม่ทาน และห้วยแม่ยอน แหล่งน้ำเหล่านี้จะมีน้ำมากในช่วงฤดูฝนและจะขาดแคลนน้ำทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง พื้นที่ส่วนใหญ่ของ

ตำบลสันดอนแก้ว ประมาณ 4 ใน 5 เป็นพื้นที่ของป่าสงวนแห่งชาติที่สำคัญ 2 แห่ง คือ ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ทาน และป่าแม่จางฝั่งซ้าย

จำนวนครัวเรือนและราษฎร

แสดงจำนวนครัวเรือนแยกตามเพศของประชากร

ลำดับ	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
1	1	บ้านสันดอนแก้ว	176	308	302	610
2	2	บ้านคำน	147	284	258	542
3	3	บ้านแม่วะ	241	391	360	751
4	4	บ้านสบแม่ปาง	90	153	148	301
5	5	บ้านสันป่าเปา	209	376	357	733
6	6	บ้านอ้อ	172	278	270	548
7	7	บ้านแม่ทาน	137	234	226	460
8	8	บ้านเด่น	74	133	122	255
9	9	บ้านแม่ทาน	190	339	325	664
รวมทั้งสิ้น			1,436	2,496	2,368	4,864

ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 : งานทะเบียนและบัตร เทศบาลตำบลสิริราช

ลักษณะการปกครอง

ตำบลสันดอนแก้วแบ่งพื้นที่การปกครอง ออกเป็น 9 หมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วย

หมู่ที่ 1 บ้านสันดอนแก้ว

ตำแหน่งกำนัน	คือ	นายเปลี่ยน	ทาจี้
ตำแหน่งสารวัตรกำนัน	คือ	นายดวงจันทร์	สมเมืองมา
ตำแหน่งสารวัตรกำนัน	คือ	นายชนพล	วงศ์มอก
ตำแหน่งผู้ช่วยกำนัน	คือ	นายเจริญ	ใจน่าน
ตำแหน่งผู้ช่วยกำนัน	คือ	นายบรรจง	คำดี
ตำแหน่งประธานแม่บ้าน	คือ	นางขันแก้ว	ใจน่าน
ตำแหน่งประธานเยาวชน	คือ	นายภาคภูมิ	แสนมูลเมือง

หมู่ที่ 2 บ้านด่าน

ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายศรีวรรณ	เครือยศ
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายหนั้ว	สิงห์มณี
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายบุญตัน	สุขใจ
ตำแหน่งประธานแม่บ้าน	คือ	นางสังวาล	กันธิยาวงค์
ตำแหน่งประธานเยาวชน	คือ	นายอดุลย์	หาญวัง

หมู่ที่ 3 บ้านแม่วะ

ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายจันทร์คำ	ชื่นใจ
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายสว่าง	ป้อตะมา
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายเวียง	ปัญญากุล
ตำแหน่งประธานแม่บ้าน	คือ	นางสมศรี	คำวัง
ตำแหน่งประธานเยาวชน	คือ	นายชัชวาล	อินสุริยา

หมู่ที่ 4 บ้านสบแม่ปาง

ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายบุญของ	ทองเตจา
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายลพ	กอนแก้ว
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายวิชัย	แก้วบุญเรือง
ตำแหน่งประธานแม่บ้าน	คือ	นางลพ	ปัญญา
ตำแหน่งประธานเยาวชน	คือ	นายบรรหาร	กอนแก้ว

หมู่ที่ 5 บ้านสันป่าเปา

ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายวิเชียร	วงศ์ษา
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายศรีจันทร์	ทองตะมา
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	น.ส. จิรัตติกาล	ทองเตจา
ตำแหน่งประธานแม่บ้าน	คือ	นางยุวดี	แซ่ตั้ง
ตำแหน่งประธานเยาวชน	คือ	นายสันติภาพ	สุใจ

หมู่ที่ 6 บ้านอ้อ

ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายน้อย	ปิงวงศ์ษา
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายสุคำ	พอสุดเมือง
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายสุขคำ	ทองกิติ
ตำแหน่งประธานแม่บ้าน	คือ	นางจันทร์เป็ง	สารเมธา
ตำแหน่งประธานเยาวชน	คือ	นายสุรชาติ	วันดี

หมู่ที่ 7 บ้านแม่ทาน

ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายพรมมา	คำท้าว
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายเมืองดี	อุดสาย
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายสุพจน์	บุญยืน
ตำแหน่งประธานแม่บ้าน	คือ	นางทองเพียร	หลวงพระบาง
ตำแหน่งประธานเยาวชน	คือ	นายวิเชษฐ์	แก้ววิชัย

หมู่ที่ 8 บ้านเด่น

ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายประเสริฐ	ฟ่อนชมภู
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายปิ่น	พรมมาบุญ
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นางหฤทัย	ไชยสมบัติ
ตำแหน่งประธานแม่บ้าน	คือ	นางวิไล	สายเครือดีบ
ตำแหน่งประธานเยาวชน	คือ	นายฉรัน	เครือนวล

หมู่ที่ 9 บ้านแม่ทาน

ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายกฤษณพันธ์	ทะนันไชย
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายประทาน	ฟองแก้ว
ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	คือ	นายจันทร์	บุญเกิด
ตำแหน่งประธานแม่บ้าน	คือ	นางนุชรี	ปิงยศ
ตำแหน่งประธานเยาวชน	คือ	นายเทวรุช	

สภาพด้านเศรษฐกิจ

ด้านอาชีพ

อาชีพหลักของคนในชุมชนคือ การทำเกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่ ทำนา และทำสวน การเลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงโค เลี้ยงกระบือ เลี้ยงสุกร และเลี้ยงไก่ การค้าขาย ได้แก่ ร้านค้าขายปลีก ร้านขายของชำ ตลาดกลางหมู่บ้าน ร้านค้าชุมชน

การศึกษา

ตำบลสันดอนแก้วมีโรงเรียนจำนวน 5 แห่ง ซึ่งกระจายอยู่ตามแต่ละของหมู่บ้าน ได้แก่ โรงเรียนบ้านสันดอนแก้ว หมู่ที่ 1 . โรงเรียนบ้านอ้อวิทยา หมู่ที่ 6 . โรงเรียนบ้านแม่วะ หมู่ที่ 3 . โรงเรียนบ้านสันป่าเปา หมู่ที่ 5 . โรงเรียนบ้านแม่ทาน หมู่ที่ 7

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

ในพื้นที่ตำบลสันดอนแก้ว มีวัดทั้งสิ้น 8 แห่ง ประกอบด้วยวัดบ้านสันดอนแก้ว หมู่ที่ 1 ตำบลสันดอนแก้ว . วัดบ้านด่าน หมู่ที่ 2 ตำบลสันดอนแก้ว . วัดบ้านแม่วะ หมู่ที่ 3 ตำบลสันดอนแก้ว . วัดบ้านสบแม่นาง หมู่ที่ 4 ตำบลสันดอนแก้ว . วัดบ้านสันป่าเปา หมู่ที่ 5 ตำบลสันดอนแก้ว . วัดบ้านอ้อ หมู่ที่ 6 ตำบลสันดอนแก้ว . วัดบ้านเด่น หมู่ที่ 8 ตำบลสันดอนแก้ว . วัดบ้านแม่ทาน หมู่ที่ 7 ตำบลสันดอนแก้ว

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ดินขาว ถ่านหิน	อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 9 บ้านแม่ทาน
แร่ฟอสเฟส	อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 5 บ้านสันป่าเปา
ป่าไม้	อยู่ในพื้นที่รวม ๆ หมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน

วิสัยทัศน์ตำบลสันดอนแก้ว

แหล่งน้ำเพียงพอ ก่อเกิดรายได้ ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนสามัคคี บ้านเมืองดีและน่าอยู่

คำขวัญตำบลสันดอนแก้ว

น้ำตกห้วยอ้อเย็นฉ่ำ ถ้ำแจ่มแพรพรรณ ดินขาวมีไชร์ ลิกไนต์เหลือแสน ถนนวงแหวน ไม่มีสอง เมืองทองในอนาคต

แนวคิดด้านการผลิต

สุปัญญา ไชยชาญ ได้ให้แนวคิดด้านการผลิตไว้ว่าปัจจัยที่นำมาศึกษาด้านการผลิตได้แก่วัตถุดิบ การควบคุมการผลิต และคุณภาพการผลิต

วัตถุดิบ (Raw Material) เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตที่ผู้บริหารในทุกองค์กรให้ความสำคัญ โดยหลายธุรกิจมีต้นทุนค่าวัตถุดิบและการจัดหาบริการอื่นรวมกันในอัตราที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับยอดขาย ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญของต้นทุนการดำเนินงาน ผู้บริหารจัดระบบบริหารวัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพย่อมสามารถควบคุมต้นทุนในการดำเนินงานได้

การควบคุมการผลิต (Controlling) หมายถึงการติดตาม ตรวจสอบประเมินการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามที่กำหนดหรือไม่ ตลอดจนการดำเนินการแก้ไขข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่ต้องการ

คุณภาพการผลิต (Quality) คุณภาพของสินค้าและบริการ ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ธุรกิจ ผู้บริหารต้องตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพทั้งด้านนโยบายและวิธีการดำเนินงาน โดยพิจารณาถึงความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ

แนวคิดด้านการตลาด

ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นการผสมผสานเครื่องมือทางการตลาดให้สามารถตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจให้แก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ที่สามารถควบคุมได้ ส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด (1) **ผลิตภัณฑ์** หมายถึงการผสมผสานของสินค้าและบริการที่เสนอต่อตลาดเป้าหมาย เช่นคุณภาพ รูปแบบสินค้า ตราสินค้า ความหลากหลาย บรรจุภัณฑ์ การบริการ (2) **ราคา** หมายถึงจำนวนเงินที่ลูกค้าต้องจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ (3) **การจัดจำหน่าย** หมายถึงกิจกรรมของกิจการที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ไปสู่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย (4) **การส่งเสริมการตลาด** หมายถึงกิจกรรมเพื่อสื่อสารถึงข้อดีของผลิตภัณฑ์ และชักชวนให้ลูกค้าเป้าหมายซื้อผลิตภัณฑ์ การบริหารการตลาดที่มีประสิทธิผลจะผสมผสานปัจจัยพื้นฐานของส่วนประสมทางการตลาดเข้าด้วยกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการตลาดของกิจการ โดยการส่งมอบคุณค่าให้แก่ผู้บริโภค

Philip Kotler (2003) ได้ให้คำแนะนำว่ากิจการต้องออกแบบส่วนประสมทางการตลาดและนำมาใช้ให้เหมาะสมที่สุดเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งหน้าที่แรกที่กิจการต้องสร้างคือแผนเชิงกลยุทธ์โดยรวมก่อน จากนั้นจึงแปลงแผนให้เป็นแผนการตลาดและรวมถึงแผนของทุกส่วนงาน สำหรับการปฏิบัติคือการทำตามตามแผนงานที่กำหนดไว้ ส่วนการควบคุมประกอบด้วยการวัดและการประเมินค่าผลลัพธ์ของกิจกรรมทางการตลาด ทำการปรับปรุงแก้ไขใน

ส่วนที่จำเป็น นอกจากนี้การวิเคราะห์ตลาดทำให้มีข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมทางการตลาดทุกกิจกรรม

แนวคิดด้านการบริหารจัดการ

ความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ ควรทำความเข้าใจ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเป็นเบื้องต้นก่อน กล่าวคือ สืบเนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งหมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่อาจมีข้อยกเว้นน้อยมากที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ทฤษฎี การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (Family) เผ่าพันธุ์ (Tribe) ชุมชน (Community) สังคม (Society) และประเทศ (Country) เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมเป็นธรรมชาติอีกทีในแต่ละกลุ่มจะต้องมี “ผู้นำกลุ่ม” รวมทั้งมี “แนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม” เพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศของภาครัฐ ในปัจจุบันอาจเรียกว่า “ผู้บริหาร” ขณะที่การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มนั้น เรียกว่า การบริหาร (Administration) หรือการบริหารราชการ (Public administration) ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการบริหารหรือการบริหารราชการได้ง่าย มั่นใจว่า “ที่ใดมีประเทศ ที่นั่นย่อมมีการบริหาร” คำว่า การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrac” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (Direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (Profits) หรือกำไรสูงสุด (Maximum profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ (By product) เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลาย (Public services) แก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้หรืออาจเรียกว่า การบริหารจัดการ (Management administration) เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer) หรือ ซีอีโอ (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็ว การลดพิธีการที่ไม่จำเป็นการลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ และการจงใจด้วยการให้รางวัลตอบแทนเป็นต้น นอกเหนือจากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทานจากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือ การขนส่ง เหล้า บุหรี่ ไร่ อย่างไรก็ดี ภาคธุรกิจก็ได้ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไรให้สังคมด้วยการลดราคาสินค้า

ขายสินค้าราคาถูก หรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม เป็นต้น การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึงของหน่วยงาน และ/หรือ บุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น (1) การบริหาร นโยบาย (Policy) (2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) (3) การบริหารคุณธรรม (Morality) (4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) (5) การวางแผน (Planning) (6) การจัดองค์การ (Organizing) (7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) (8) การอำนวยความสะดวก (Directing) (9) การประสานงาน (Coordinating) (10) การรายงาน (Reporting) และ (11) งบประมาณ (Budgeting) เช่นนี้ เป็นการนำ “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า แพมส์-โพสคอร์บ (PAMS-POSDCoRB) แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมายพร้อมกันนี้ อาจให้ความหมายได้อีกว่าการบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับ คน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น (1) การบริหารคน (Man) (2) การบริหารเงิน (Money) (3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) (4) การบริหารงานทั่วไป (Management) (5) การบริหารการให้บริการประชาชน (Market) (6) การบริหารคุณธรรม (Morality) (7) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) (8) การบริหารเวลา (Minute) และ (9) และการบริหารการวัดผล (Measurement) เช่นนี้ เป็นการนำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า 9M แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมายการให้ความหมายทั้ง 2 ตัวอย่างที่ผ่านมานี้ เป็นการนำหลักวิชาการด้านการบริหาร คือ “กระบวนการบริหาร” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวคิดในการให้ความหมายซึ่งน่าจะมีส่วนทำให้การให้ความหมายคำว่า การบริหารเช่นนี้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหาร ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย เป็นวิชาการ และมีกรอบแนวคิดด้วย นอกจากนี้แล้ว ยังอาจนำปัจจัยอื่นมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายได้อีก เป็นต้นว่า 3M ซึ่งประกอบด้วย การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) และการบริหารงานทั่วไป (Management) และ 5ป ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ประสานงาน และประชาสัมพันธ์

แนวคิดด้านวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอนโดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือ เครือข่ายองค์กรชุมชน (เสรี พงศ์พิศ วิจิต นันทสุวรรณ จันง แรกพิณีจ (2544 : 23)

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง วิสาหกิจของชุมชนที่มุ่งประกอบการเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำวัตถุดิบทรัพยากร และภูมิปัญญาของชุมชนรวมทั้งงานวิจัยต้นแบบมาสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการขนาดย่อมและขนาดจิ๋วของธุรกิจชุมชน เพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง (SME – Small and Micro Community Enterprise)

วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

กิจการวิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี

วิสาหกิจชุมชน คือ กิจการที่ชุมชนและคนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือ กิจการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ และการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชน และระหว่างชุมชน โดยการนำทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่ อันได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น ฯลฯ ผสมกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรืออาจกล่าวให้เข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนหมายถึง กิจการของชุมชน โดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคมของชุมชนในการดำเนินกิจการ

แนวคิดการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นการวิจัยที่มีรูปแบบที่เน้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาที่แท้จริงและหาแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีดังกล่าวนี้ทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีประสบการณ์และมีความชำนาญยิ่งขึ้น เมื่อกลุ่มมีทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่า และมีคุณภาพแล้ว จะนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจของกลุ่มได้ในที่สุด

จากแนวทางการพัฒนาดังกล่าว คณะผู้วิจัยศูนย์ข้อมูลธุรกิจจึงได้กำหนดกระบวนการศึกษา ธุรกิจการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ โดยการรวมแนวคิดในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เทคนิคการประชุมแบบระดมสมองเชิงสร้างสรรค์ (Appreciate Influence Control : AIC) เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแสวงหาอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference : FSC) รวมถึงเทคนิคการฝึกอบรม (Training Technique) มาบูรณาการและกำหนดเป็น ขั้นตอนในการพัฒนาให้สอดคล้องกับปรัชญาดังกล่าว โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเตรียมนักวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ตระหนักดีว่าการวิจัยที่มีลักษณะของการทำงานเป็นทีมคือ มีผู้วิจัยหลายคน ความแตกต่างของแต่ละบุคคลจะมีลักษณะเฉพาะและถูกสร้างมาในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ความคิด ความเชื่อที่แสดงออกมาทางพฤติกรรมด้านต่าง ๆ จะมีลักษณะเฉพาะตัว จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยทุกคนจะต้องละลายความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ให้เป็นแนวทางเดียวกัน ดังนั้น ก่อนที่คณะผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อศึกษา ทางกลุ่มผู้วิจัยจึงได้มีการประชุมร่วมกันอยู่หลายครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจ จนกระทั่งแน่ใจว่าทุกคนเข้าใจ เรื่องที่สำคัญที่นักวิจัยในกลุ่มได้ร่วมกันสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกของทุกคนก่อนทำการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีรายละเอียดของวัตถุประสงค์ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

1.1.1 เพื่อเปิด โอกาสให้ประชาชนชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเข้าร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ตลอดจนประเด็นปัญหาเชิงพัฒนาและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนของตนด้วยตนเอง

1.1.2 เพื่อให้ได้ข้อมูลความจริงที่เป็นจริง และแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของชุมชน โดยชุมชนในท้องถิ่นเป็นผู้ศึกษาข้อมูลและร่วมกันกำหนดแนวทาง

1.1.3 เพื่อให้มีพลังขับเคลื่อนเหล่าสมาชิกของชุมชนเข้าด้วยกัน เป็นการสร้างกระบวนการของชุมชนให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบร่วมกัน เรียนรู้ไปด้วยกัน และแก้ปัญหาไปด้วยกัน

1.2 ปรัชญาพื้นฐานในการพัฒนาที่ส่งเสริมมีส่วนร่วมของชุมชน นักวิจัยต้องยอมรับเชื่อมั่นและศรัทธาในคุณค่าและศักยภาพของบุคคล การศึกษาและการให้โอกาสจะช่วยดึงพลังซ่อนเร้นในตัวบุคคลออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ ดังนั้น คณะนักวิจัยจำเป็นต้องเชื่อในปรัชญาพื้นฐานเหล่านี้

1.2.1 บุคคลแต่ละคนมีความสำคัญและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้านความยุติธรรมและอย่างมีเกียรติ ในฐานะที่เป็นคนเหมือนกัน

1.2.2 บุคคลแต่ละคนมีสิทธิและสามารถกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนในทิศทางที่ตนต้องการ

1.2.3 บุคคลแต่ละคนถ้าหากมีโอกาสดำเนินการแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรม และพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้

1.2.4 มนุษย์ทุกคนมีพลังที่จะสร้างสรรค์ความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ ๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่ และพลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ถ้าได้รับการพัฒนา

1.2.5 การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้านเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชนและรัฐ

1.3 การดำเนินกิจกรรมการวิจัย

คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องมีการดำเนินกิจกรรมการวิจัยในหลายรูปแบบ เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและปฏิบัติ การดำเนินกิจกรรมการวิจัยให้เกิดความร่วมมือของชุมชนมาเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจและปฏิบัติ มีดังต่อไปนี้

1.3.1 การประสานงาน มีหลักการประสานงานเพื่อความร่วมมือ ดังนี้

1) เน้นการพูดคุยด้วยวาจามากกว่าสื่อสารด้วยตัวหนังสือ ทั้งการโทรศัพท์ และพูดคุยส่วนตัว

2) ประสานพูดคุยกับผู้นำกลุ่ม หรือผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ จะได้ร่วมมือจากชาวบ้านค่อนข้างมาก ให้ผู้นำพูดแทนเราในประเด็นคุณค่าความหมายในความร่วมมือของชาวบ้านต่อการวิจัยและพัฒนาในประเด็นที่กำลังร่วมการดำเนินการ

3) หากมีข้อซำร่วยหรือข้องฝาก ไปมอบให้คนที่เราต้องการประสานด้วยเป็นสินน้ำใจ จะทำให้ได้รับความร่วมมือและสะดวกมากขึ้น

4) หากมีการพูดคุยกันเป็นกลุ่มต้องให้ความสะดวกกับชาวบ้าน เช่น ใช้สถานที่พูดคุยในหมู่บ้าน รับส่งชาวบ้านไป-กลับก่อนและหลังพูดคุย

5) หากใช้เวลาในการพูดคุยมากกว่าครึ่งวันต้องมีค่าอาหารสำหรับการประชุมหรือค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับผู้นำกลุ่ม

6) ใช้ทำที่ที่อ่อนนุ่มถ่อมตนกับทุกคนทุกเพศ ทุกวัย ที่กลุ่มผู้วิจัยไปประสานงานด้วย

1.3.2 เวลาและการนัดหมาย มีหลักการดังนี้

1) เมื่อนัดแล้วต้องไปตามนัด แม้ว่าจะลืมเลิกนัดแล้วก็ตามและหากจะเลื่อนนัดไม่ควรเลื่อนกระชั้นชิด ควรบอกก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 2 อาทิตย์

2) นัดที่ไหนควรไปที่นั่น ไม่ใช่เปลี่ยนที่นัดหมายบ่อยๆ จะทำให้ใจวุ่นวาย นำเบื่อ

3) การนัดหมายแต่ละครั้งควรศึกษา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นต้องไม่ตรงกับวันสำคัญของชาวบ้าน หรือถ้าจำเป็นจริงๆ อาจทำได้แต่ไม่ใช่ช่วงดำเนินพิธีกรรมทางศาสนา

4) การนัดหมายยังขึ้นอยู่กับฤดูกาล เช่น ถ้าเป็นช่วงฤดูการผลิตและเก็บเกี่ยวถ้าไม่จำเป็นไม่ควรนัดตอนกลางวัน โดยนัดหมายเวลาเย็นหรือตอนกลางคืนแทนเลือกเวลาที่ชาวบ้านว่างที่สุด

5) ควรเลือกสถานที่ที่นัดหมายที่ใกล้บ้าน ใกล้ชุมชนมากที่สุด เดินทางสะดวกที่สุด

1.3.3 การเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพผู้นำ ให้มีความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้

1) ควรเน้นการเรียนรู้ของทีมงานและผู้นำชาวบ้านไปพร้อมๆ กันไม่ใช่หัวหน้าโครงการแสดงออกอยู่เพียงคนเดียว

2) การเรียนรู้เริ่มต้นโดยการให้บทบาทง่ายในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเกริ่นนำ การชี้แจงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ การทดลองสรุป โดยอาจมอบหมายให้ตั้งแต่การวางแผนหรืออาจใช้วิธีมอบหมายเฉพาะหน้าที่ได้ เป็นต้น

3) การแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมทุกคน และชี้ให้เห็นความสำคัญในความคิดเห็นนั้น ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจ

1.3.4 การจัดกระบวนการและการใช้เครื่องมือวิธีการต่าง ๆ มีหลักสำคัญดังนี้

1) ใช้กระบวนการที่เป็นธรรมชาติที่สุด ไม่มีพิธีรีตอง เรียบง่าย

2) การสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่น สนุกและอยากแลกเปลี่ยนรวมถึงเครื่องมือสื่อสารแบบง่าย ๆ ใกล้ตัวเช่น ต้นไม้ ผนังห้อง กระดาษ กระดาน ปากกาเขียน ไม่ควรใช้เครื่องมือที่ไฮเทคมากนักเพราะจะทำให้ชาวบ้านตกใจไม่กล้าแสดงออก เป็นต้น

3) ใช้เครื่องมือวิธีการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกคน เช่น AIC การประชุมกลุ่มย่อย เป็นต้น ทั้งการสื่อด้วยคำพูด การเขียน และการสื่อด้วยวิธีอื่น ๆ

4) สร้างความเป็นกันเองและความคุ้นเคยให้มากที่สุด ทั้งการเล่าเรื่องตลกสนุกสนานขันและเรื่องภายในชุมชนเป็นหลัก ไม่ควรพูดเรื่องไกลตัวเกินไป แต่หากจำเป็นควรสื่อด้วยภาษาง่าย ๆ ภาษาชาวบ้าน

5) มองหาคนที่คุยแล้วสนุกสนานร่วมกิจกรรมทุกครั้ง จะทำให้ได้ความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน

6) สอดแทรกสนุก ๆ ง่าย ๆ สั้น ๆ ไม่ยึดเนื้อหาแทรกเป็นระยะ ๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและคติสอนใจ

7) มีการบันทึกการจัดกิจกรรมทุกครั้ง โดยการเขียนและการบันทึกเทป

1.3.5 การสรุป/ ประเมินผลหลังกิจกรรม มีหลักการ ดังนี้

1) ควรประเมินผลหลังกิจกรรมทุกครั้ง

2) ควรให้ทุกคนร่วมประเมินผลทุกครั้ง

3) ประเมินความสำเร็จทั้งเนื้อหาที่ได้จากการจัดกิจกรรมและกระบวนการที่ใช้ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและการพัฒนาศักยภาพมากขึ้นเพียงใด

4) ประเมินจุดอ่อนการจัดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงครั้งต่อไป

5) จัดทำรายงานการประเมินผลไว้ทำรายงานการจัดกิจกรรมทุกครั้ง

1.3.6 การวางแผนต่อเนื่อง การแบ่งบทบาท และข้อตกลงร่วมกัน มีหลักการดังนี้

1) ต้องมีการวางแผนร่วมกันต่อเนื่องทุกครั้งหลังสิ้นสุดกิจกรรมหนึ่ง ๆ และแผนต่อเนื่องต้องอิงแอบอยู่กับข้อมูลที่ศึกษาร่วมกันถึงการประเมินกิจกรรมครั้งที่ผ่าน ๆ มา

2) ภายใต้อาณัติงานต่อเนื่องต้องกำหนดบทบาททั้งในส่วนทีมงานและชุมชนวิจัย ทั้งนี้เพื่อฝึกฝนการทำงานร่วมกันเป็นทีมและฝึกทักษะการทำงานให้กับชาวบ้าน

3) ต้องมีข้อตกลงร่วมกันเสมอเพื่อปฏิบัติร่วมกันและป้องกันการกล่าวร้ายกัน หรือก้าวก่ายบทบาทกัน เพื่อเป็นภารกิจร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

1.4 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักวิจัย

เมื่อได้อธิบายชักชวนความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมในเรื่องอื่นๆ เป็นที่เข้าใจแล้วเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอีกเรื่องหนึ่งคือ บทบาทหน้าที่ของนักวิจัยทุกคนต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและเพื่อนนักวิจัยด้วยกัน การทำงานจึงจะประสานกันไปได้ด้วยดี โดยมีรายละเอียดที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกันดังนี้

1.4.1 ผู้อำนวยการการกลุ่ม-ผู้ประสานงาน และอำนวยความสะดวก (Moderator หรือ facilitator) คือ ทำหน้าที่หลักในการกระตุ้นและสนับสนุนให้กลุ่มได้ใช้พลังความสามารถของแต่ละคนและนิสัยของกลุ่มในการคิด การกระทำ การแสดงออกต่างๆ ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี อยู่ใน

ทิศทางที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม ช่วยให้ข้อมูลด้านต่างๆ แก่กลุ่ม แต่สิ่งที่จะต้องไม่ทำคือ ทำหน้าที่ชี้นำ จูงใจ โน้มน้าว และบงการให้กลุ่มติดตาม คล้อยตาม หรือทำตามนอกจากทำหน้าที่สนับสนุน กระตุ้นและอำนวยความสะดวกในการทำงานของกลุ่มแล้ว ยังต้องคอยสังเกตบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงานกลุ่มด้วย เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการทำงาน เช่น อากาศร้อน เสียงดังรบกวน ขาดอุปกรณ์ในการทำงาน ฯลฯ แต่ที่สำคัญที่สุดคือพยายามรักษาทิศทางของการทำงานตามกระบวนการ AIC. โดยเคร่งครัด พยายามระงับการโต้แย้งโต้เถียง โดยเฉพาะข้อที่ไม่เกี่ยวกับการทำงานในขั้นตอนนี้ๆ และหากจะมีการขัดแย้งในทางความคิดเห็นหรือข้อมูลระหว่างสมาชิกในกลุ่มก็ต้องพยายามให้เกิดบรรยากาศอันดีมิตร ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อมูลที่น่าไปสู่ข้อยุติอย่างสันติ ทั้งนี้การนำไปสู่ข้อตกลงหรือยุติต้องพยายามให้เป็นบทบาทของสมาชิกในกลุ่มนั่นเอง โดยไม่พยายามเข้าไปแทรกแซงตัดสินใจเอง แต่หากไม่สามารถหาข้อยุติหรือข้อตกลงได้ในขณะนั้น ให้พยายามพักการพิจารณาเฉพาะประเด็นนั้นหรือเรื่องนั้นไว้ก่อน และต้องกระตุ้นให้หยิบยกขึ้นมาพิจารณาใหม่เมื่อบรรยากาศดีขึ้นแล้ว

การใช้ Facilitator ควรเป็นบางครั้ง โดยเฉพาะตอนเริ่มต้นกิจกรรมแต่ตอนยังต้องทำหน้าที่เป็น Moderator คืออธิบายวัตถุประสงค์ หรือกิจกรรมที่จะต้องทำในแต่ละกิจกรรมของกระบวนการให้ชัดเจน แจ่มแจ้ง หรือคอยกระตุ้นหรือกำกับในเวลาในบางตอนด้วย หากเห็นว่าการทำงานตามกระบวนการจะออกนอกแนวทางหรือใช้เวลาเนิ่นนานจนเกินควร แต่ขณะเดียวกันก็ต้องไม่เร่งรัดและรวบรัดจนทำให้กลุ่มหรือสมาชิกในกลุ่มต้องทำงานอย่างรีบร้อนเกินไป ซึ่งอาจทำให้ได้ผลงานในแต่ละขั้นตอนที่ไม่มีคุณภาพ หรือเสร็จงานอย่างหยาบๆ ไม่รอบคอบ หรือคิดเขียนวาดหรือพูดและทำอะไรไม่รอบด้าน ไม่สมบูรณ์พอ นอกจากนี้ผู้ทำหน้าที่นี้ในทุกขั้นตอนนี้จะต้องทำหน้าที่เป็น Mentor คอยสรุปผลงาน สรุปบทเรียน รวมทั้งอาจทำหน้าที่ให้ข้อคิดเห็นเชิงเสนอแนะ เชิงสร้างสรรค์ เป็นระยะๆ เพื่อให้กำลังใจและทำให้กลุ่มมีความภาคภูมิใจในผลงานของกลุ่ม ขณะเดียวกันมองเห็นและยอมรับในจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องที่ได้เรียนรู้ และมีแรงบันดาลใจที่จะทำงานในขั้นตอนนี้ๆ ไปให้ดียิ่งๆ ขึ้น

1.4.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยกรกลุ่ม มีบทบาทหลักในการช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่ม โดยทั่วไปให้การดำเนินการตามกระบวนการ สะดวก และราบรื่นขึ้น เช่น อาจจะช่วยแก้ไขปัญหการรบกวนจากเสียงดัง บริเวณใกล้เคียง การรบกวนจากผู้ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งบังเอิญผ่านเข้ามาโดยไม่ตั้งใจ ช่วยจัดเก้าอี้ที่นั่ง แสงสว่าง อุณหภูมิ และที่สำคัญคืออุปกรณ์เครื่องเขียนที่ใช้ในแต่ละตอน แต่ละขั้นของกิจกรรม ผู้ช่วยต้องทราบว่าในขั้นตอนนี้ๆ ต้องใช้กระดาษ และเครื่องเขียนหรือไม่ ต้องการขนาดเล็กหรือใหญ่ เครื่องเขียนชนิดใด สีใด ทั้งหมดจำนวนเท่าไร สำหรับแต่ละกลุ่ม

ต้องการแผนภูมิ แผ่นภาพ โปสเตอร์ อันใดบ้างหรือไม่ ในขั้นตอนนั้นกลุ่มกำลังต้องการกระดาษ เทปกาวหรือเทปใสบ้างหรือไม่ ต้องเตรียมไว้จำนวนประมาณกี่ชิ้น ขนาดยาวสั้นอย่างไร เป็นต้น

2. ขั้นการที่นักวิจัยเข้าไปในชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

เพื่อให้ชุมชนมีความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกที่เป็นบวกเดียวกัน เมื่อปูทางไปสู่การผลักดันให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจระหว่างนักวิจัยกับชุมชนในขั้นนี้นักวิจัยทุกคนได้เข้าไปในชุมชนพร้อมกัน โดยทำการติดต่อกับบุคคลที่ชุมชนให้การยอมรับ นักวิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยและกระบวนการวิจัย จนเป็นที่เข้าใจกันดีแล้วต่อจากนั้นผู้นำชุมชนจึงพานักวิจัยเข้าไปแนะนำต่อสมาชิกกลุ่มที่ทำธุรกิจน้ำพริกและบุคคลอื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในหมู่บ้าน เพื่อไปพูดคุยทำความรู้จักกับชุมชนที่ทำธุรกิจน้ำพริกจนกระทั่งแน่ใจว่าชุมชนเข้าใจและมีความไว้วางใจ ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ ขณะเดียวกันก็ดำเนินการเก็บข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการวิจัยครั้งนี้พร้อมกันไปด้วย

3. ขั้นปรึกษาหารือของนักวิจัย

เพื่อสรุปบทเรียนและกำหนดบทบาทของนักวิจัย ก่อนเข้าไปในชุมชนทุกครั้ง นักวิจัยจะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนทุกครั้ง เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลจะต้องทำอะไรบ้าง ซึ่งจะทำการเข้าไปในชุมชนดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น นักวิจัยทุกคนรู้หน้าที่ของตนเอง และหลังจากกลับจากชุมชนแล้วก็เช่นเดียวกัน นักวิจัยจะต้องมีการประชุมเพื่อนำข้อมูลและปัญหาที่พบมาวิเคราะห์เพื่อสรุปและใช้ในการวางแผนการดำเนินงานในครั้งต่อไป

เมื่อได้เตรียมการพร้อมแล้วคือเตรียมทีมนักวิจัย อุปกรณ์เครื่องเขียน วัสดุต่างๆ มีการนัดหมายกับชุมชนในพื้นที่ ตัวบุคคล วันเวลา และสถานที่เรียบร้อยแล้ว ขั้นต่อไปจึงเป็นการนำกระบวนการเทคนิค AIC และ FSC มาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมในโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสาร ซึ่งกระทำให้เกิดความเข้าใจใน สภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา แลกกำหนดแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

4. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A)

เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย เพื่อสะท้อนสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตน้ำพริก แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

A-1 เป็นการร่วมกันสรุปสภาพและวิเคราะห์สภาพการณ์ของกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตน้ำพริก ปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร และมีปัญหาอะไรบ้าง โดยจัดแบ่งสมาชิกออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 10 คนและมีวิทยากรประจำกลุ่มคอยกระตุ้นและเสนอแนะในการกระทำกิจกรรมกลุ่ม เมื่อกลุ่มดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้วแต่ละกลุ่มจะส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ต่อจากนั้นจึงมีการสรุปผลการนำเสนอ ผลของการเรียนรู้ร่วมกัน สุดท้ายทุกกลุ่มก็ได้ข้อสรุปที่สะท้อนให้เห็นสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

A-2 เป็นการระดมความคิด ความฝันของทุกคนที่เป็นสมาชิกในกระบวนการประชุม เพื่อร่วมมือกำหนดอนาคตของธุรกิจการผลิตน้ำพริกว่าควรจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพราะกระบวนการ AIC ร่วมกับกระบวนการ FSC ตามทัศนะของทวิตส์คัต นพเกษตร (2544: 12) กล่าวว่า กระบวนการดังกล่าวเป็นรูปแบบการประชุมที่เต็มไปด้วยความหวังร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งเป็นเป้าหมายในการทำงาน แทนที่จะใช้ปัญหาเป็นตัวตั้งในการทำงาน ซึ่งมักจะทำให้เกิดการขัดแย้ง กล่าวโทษต่อแพ้ สิ้นหวัง กระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกิดเป้าหมายร่วมกันที่สมาชิกทุกคนยอมรับ สร้างแนวทางของกลุ่มที่ชัดเจน ช่วยเพิ่มพันธสัญญาของสมาชิกในการร่วมมือปฏิบัติ ตามแผนหรือแนวทางของกลุ่มสู่เป้าหมายอนาคตร่วมกันตามที่ได้ตกลงกันไว้

5. ขั้นตอนการสร้างการพัฒนา (Influence หรือ I)

คือขั้นตอนในการหาแนวทางในการพัฒนาธุรกิจของกลุ่มและการจัดลำดับความสำคัญของโครงการพัฒนาที่ร่วมกันกำหนดขึ้น เป็นการระดมความคิดเพื่อกำหนดแผนงาน/ โครงการ หรือกิจกรรมที่ปฏิบัติแล้วจะนำไปสู่การบรรลุความฝันร่วมกันในขั้น A-2 ให้กลายเป็นความจริงได้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

I-1 ขั้นนี้วิทยากรจะแบ่งสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็นกลุ่มๆ ละ 3-4 คนและให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดและแสดงความคิดเห็นว่า ถ้าต้องการให้ธุรกิจการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ ศิลปะประดิษฐ์อยู่ในสถานะที่ต้องการ ให้เป็นตามขั้นตอน A-2 จะต้องมิกิจกรรมหรือโครงการอะไรบ้าง กิจกรรมที่คิดขึ้นอาจเป็นกิจกรรมที่ชุมชนคิดได้เองหรืออาจเป็นกิจกรรมที่เคยกระทำอยู่แล้ว หรือมีหน่วยราชการ หรือองค์กรเอกชนใด ๆ เข้าไปแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุนให้ทำอยู่แล้ว หรือบางกิจกรรมเคยทำแต่ยังขาดความรู้ ประสบการณ์ตรง หรือบางกิจกรรมจำเป็นต้องใช้ผู้รู้ ใช้อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีขั้นสูง และชุมชนไม่คุ้นเคยก็เป็นเรื่องที่วิทยากรต้องช่วยให้ข้อมูล ให้ข้อเท็จจริงไปจนถึงการให้คำปรึกษา แต่วิทยากรไม่มีการชี้นำ หรือครอบงำความคิด ตลอดจนการตัดสินใจ กำหนดกิจกรรมหรือโครงการแทนการตัดสินใจกำหนดกิจกรรม โครงการต่างๆ นั้นต้องเป็นการตัดสินใจกำหนดกิจกรรมโครงการต่างๆ นั้นต้องเป็นการตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มแต่ละคน แล้วค่อยไปหลอมรวมเป็นของกลุ่มใหญ่ในที่สุด ในบางกรณีวิทยากรแน่ใจว่าชุมชนๆ ไม่มีวิธีของชุมชน

ไม่มีเทคโนโลยีพื้นฐานที่ใช้จัดการเรื่องนั้น ๆ อย่างได้ผลและประสิทธิภาพจริงจึงค่อยแนะนำวิทยากรให้เวลากลุ่มแต่ละกลุ่มร่วมกันคิดประมาณ 30 นาที เมื่อแต่ละกลุ่มคิดกิจกรรมหรือโครงการเสร็จแล้ว แต่ละกลุ่มจะส่งตัวแทนกลุ่มมานำเสนอ โดยให้โอกาสชี้แจง อธิบายประกอบ และตอบข้อซักถามของสมาชิกเพื่อให้เกิดความเข้าใจ

ขั้น 1-2 เป็นขั้นตอนการทำกิจกรรม หรือโครงการที่ได้จากขั้น 1-1 มาแจกแจงเป็นประเภทหรือกลุ่มต่างๆ เพื่อจัดลำดับความสำคัญว่าควรจะเลือกกิจกรรม หรือโครงการใดมาก่อนหลังอย่างไร อะไรเร่งด่วน อะไรประหยัดทำได้เลย ทำได้ง่าย อะไรสำคัญเป็นต้น จากการคิดร่วมกันวิพากษ์ถึงเหตุผลร่วมกันก็จะนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมที่ชุมชนคัดเลือกไว้เป็นประเภทๆ ตามลำดับความสำคัญ ขั้นตอนนี้วิทยากรกระบวนการได้ให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันวิเคราะห์ วิพากษ์ วิพากษ์ถึงเหตุผลร่วมกันจัดประเภทของโครงการไว้ 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 เป็นกิจกรรม/โครงการที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยทรัพยากรของกลุ่มเอง หรือกลุ่มนั้นรู้วิธีการ มีทักษะในการใช้วิธีการ หรือมีเทคโนโลยีที่ใช้ในการทำกิจกรรมนั้นเป็นอย่างดี

ประเภทที่ 2 เป็นกิจกรรม / โครงการที่กลุ่มต้องทำร่วมกับผู้อื่น อาจเป็นหน่วยงานราชการ ในท้องถิ่น องค์กรเอกชนในท้องถิ่น

ประเภทที่ 3 เป็นกิจกรรม/โครงการที่กลุ่มต้องอาศัยทรัพยากรและเทคโนโลยีจากองค์กรอื่น

เมื่อกลุ่มได้จัดประเภทของกิจกรรม/โครงการเข้าไปในประเภททั้ง 3 เรียบร้อยแล้ว ทำให้กลุ่มได้เข้าใจถึงกระบวนการดำเนินงานในแต่ละโครงการดียิ่งขึ้น การตัดสินใจดำเนินการในแต่ละโครงการก็จะง่ายขึ้น ต่อจากนั้นวิทยากรได้ให้สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมช่วยกันจัดลำดับความสำคัญของโครงการว่า โครงการไหนควรจะได้รับการดำเนินการก่อนหลังหรือจัดทำพร้อมกันได้ ถ้ามีทรัพยากรในการดำเนินงานพร้อม

6. ขั้นตอนในการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C)

เป็นขั้นนำวิธีการสำคัญหรือยุทธศาสตร์การพัฒนามากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการอย่างละเอียดว่าจะทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ใช้งบประมาณเท่าไร จากแหล่งใดและรายละเอียดอื่นๆ ตามที่ระบุไว้ การดำเนินงานในขั้นตอนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ดังนี้

C-1 ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่จะแบ่งกลุ่มสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อรับผิดชอบโครงการที่ได้คัดเลือกและเรียงลำดับความสำคัญไว้แล้ว การดำเนินงานขั้นนี้วิทยากรก็จะแจ้งหรือบอกให้ทุกคน ๆ คน ได้พิจารณาว่าตนเองสามารถเข้าร่วมรับผิดชอบในโครงการใดได้บ้าง พิจารณาแล้วก็ให้

ไปลงชื่อท้ายโครงการนั้น ๆ ไว้ คนหนึ่งอาจเสนอตัวเข้าร่วมโครงการหลาย ๆ โครงการก็ได้ ขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ หรือการแบ่งเวลาให้ได้

C-2 เป็นขั้นตอนที่ชุมชนมาร่วมกันพิจารณาตกลงรายละเอียดในการดำเนินงานและเขียนออกมาเป็นโครงการที่ประกอบด้วยส่วนที่สำคัญคือ ชื่อโครงการ วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย วิธีดำเนินงาน สถานที่ วันเวลาที่จะดำเนินงาน ทรัพยากรที่จะต้องใช้ทั้งเงินงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และบุคคลผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

7. ขั้นนำโครงการสู่การปฏิบัติและประเมินผลการปฏิบัติ

หลังจากที่โครงการต่างๆ ได้ถูกจัดทำขึ้น ทางคณะผู้วิจัยได้พยายามติดตามและกระตุ้นให้โครงการต่างๆ ได้รับการปฏิบัติ เมื่อดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ในระหว่างดำเนินโครงการตามแผนปฏิบัติการ คณะผู้วิจัยต้องคอยกระตุ้นให้เกิดกิจกรรม อันก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการคิดร่วมกัน โดยย้ำเตือนถึงภารกิจและเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในแต่ละโครงการ เนื่องจากในระหว่างการปฏิบัติการตามแผนงานและกิจกรรมที่วางไว้ ชุมชนอาจเริ่มที่จะสับสนในแต่ละกิจกรรม ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงต้องคอยตีกรอบและกระตุ้นให้ตระหนักถึงเป้าหมายที่วางไว้ตลอดเวลา ลำดับและปฏิบัติตามโครงการให้เป็นไปตามลำดับความสำคัญของโครงการที่ได้กำหนดไว้

8. ขั้นหมุนเวียนกระบวนการพัฒนา

เป็นขั้นตอนที่เมื่อโครงการต่างๆ ได้ถูกนำมาปฏิบัติแล้ว แต่อาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์ หรือบรรลุวัตถุประสงค์แล้วแต่ชุมชนต้องการขยายวัตถุประสงค์เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นก็นำเอาโครงการมาปรับปรุงพัฒนาใหม่และนำไปปฏิบัติ เป็นวงจรที่เรียกว่า PDCA จนกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ P = การวางแผน (Planning) D = การปฏิบัติ (Doing) C = การประเมินผล (Checking) A = การปรับปรุง (Action)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐนันท์ จูติยาปราโมทย์ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ดบ้านสวนแม่ะ ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยใช้ SWOT Analysis การวิเคราะห์พบว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองจากหน่วยงานต่าง ๆ มีความหลากหลายและสามารถเก็บได้นาน จุดอ่อนพบว่ารสชาติไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับผู้ปรุง บรรจุภัณฑ์ยังไม่เป็นที่สนใจ โอกาสพบว่ากระแสการบริโภคผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ และรักษาสุขภาพกำลังอยู่ในแนวโน้มที่ดี และได้รับการสนับสนุนจากจากจังหวัดอุปสรรค พบว่าภาวะเศรษฐกิจทำให้จำหน่ายได้น้อยลง ส่วนปัญหาของกลุ่มคือปัญหาการเพราะเห็ดนางฟ้าสดมีปริมาณลดลง

ส่วนในด้านการบริหารจัดการกลุ่มพบว่ากลุ่มได้ร่วมกันจัดโครงสร้างการบริหารจัดการของกลุ่มให้มีความชัดเจน แบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบให้เป็นไปตามลักษณะโครงสร้างขององค์กร ด้านการผลิต ด้านการเงินและการบัญชี มีการวางระบบบัญชีและคำนวณต้นทุนการผลิตเพื่อให้ทราบถึงผลกำไรของกลุ่ม ด้านการตลาด จากกระแสการบริโภคมังสวิรัตหรือเจ จึงได้มีการสร้างความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น และมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่เพื่อให้เป็นมาตรฐาน ช่องทางการจัดจำหน่ายปัจจุบันกลุ่มได้ร่วมเป็นเครือข่ายผลิตภัณฑ์ของจังหวัดลำปางซึ่งไม่ต้องเสียค่าเช่าพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้า